

»Mladi za napredek Maribora 2021«
38. srečanje

MED POHVALO IN KAZNIJO

Raziskovalno področje: psihologija in pedagogika

(raziskovalna naloga)

Avtor: TIA LUCIJA KIRBIŠ, ANA AVRAMOVIĆ
Mentor: TEJA LORGER
Šola: III. GIMNAZIJA MARIBOR
Število točk: 135/170

Maribor, 2021

KAZALO

POVZETEK.....	5
1 UVOD	6
2 CILJI IN HIPOTEZE.....	7
2.1 Cilji.....	7
2.2 Hipoteze	7
3 TEORETIČNI DEL	8
3.1 Vzgojni stili.....	8
3.1.1 Represivni / avtoritarni vzgojni stil	8
3.1.1.1 Avtoriteta	9
3.1.1.2 Vzgojni ukrepi	9
3.1.2 Permisivni vzgojni stil.....	9
3.1.2.1 Avtoriteta	10
3.1.2.2 Vzgojni ukrepi	10
3.1.3 Avtoritativni vzgojni stil	11
3.1.3.1 Avtoriteta	11
3.1.3.2 Vzgojni ukrepi	12
3.2 Vzgojne metode	12
3.2.1 Permisivna vzgojne metode.....	13
3.2.1.1 Vzgojna metoda navajanja.....	13
3.2.1.2 Vzgojna metoda prepričevanja	13
3.2.1.3 Vzgojna metoda spodbujanja.....	13
3.2.1.4 Pohvala	14
3.2.1.4.1 Kdaj in kako pohvalit?	15
3.2.1.4.2 Učinkovitost pohvale	16
3.2.2 Represivna vzgojna sredstva	17
3.2.2.1 Kazen.....	18
3.2.2.1.1 Kdaj in kako kaznujemo?.....	19
3.2.2.1.2 Vzroki kaznovanja	19
3.2.2.1.3 Odzivanje otrok.....	20
3.2.2.1.4 Kaznovanje skozi zgodovino	20
3.2.2.1.5 Kaznovanje danes	20
3.2.2.2 Nasilje v funkciji kazni	21
3.2.2.2.1 Telesna kazen.....	22
3.2.2.2.2 Psihološka kazen.....	22

3.2.2.3	Kaznovanje v vrtcu	23
3.2.2.4	Dejavniki kazni	23
3.3	Vloga vzgojitelja.....	24
4	EMPIRIČNI DEL.....	25
4.1	Opredelitev raziskovalnega problema.....	25
4.2	Raziskovalna vprašanja.....	25
4.3	Metodologija	26
4.3.1	Metoda raziskovanja	26
4.3.2	Vzorec	26
4.3.3	Postopek zbiranja podatkov.....	28
4.3.4	Postopek obdelave podatkov	28
4.4	Rezultati in interpretacija	28
4.4.1	Analiza anketnega vprašalnika	29
4.4.1.1	Česa se vzgojiteljice pri svojem delu največ poslužujejo?	29
4.4.1.2	Ali so izrečene pohvale namenjene dečkom ali deklicam?.....	30
4.4.1.3	Ali so kaznovanja oziroma grajanja namenjena dečkom ali tudi deklicam?.....	31
4.4.1.4	Katero obliko kaznovanja vzgojiteljice največ uporabljajo?	32
4.4.1.5	Kateri so najpogostejši razlogi za kaznovanje?	33
4.4.1.6	Katero obliko nagrajevanja vzgojiteljice največ uporabljajo?	34
4.4.1.7	Kateri so najpogostejši razlogi za nagrajevanje?	35
5	Zaključek	36
5.1	Družbena odgovornost.....	37
6	Viri in literatura.....	38
7	Priloge.....	40
	Anketni vprašalnik.....	40

KAZALO TABEL

Tabela 1:Število (f) in strukturni odstotki (f %) vzgojiteljic glede na leta delovne dobe.	26
Tabela 2: Število (f) in strukturni odstotki (f%) vzgojitelji glede na starostno skupino v kateri delajo.....	27
Tabela 3: Struktura skupin.	27
Tabela 4: Česa se vzgojiteljice pri svojem delu največ poslužujejo?.....	29
Tabela 5: Kdo je največkrat deležen pohvale oziroma nagrade?	30
Tabela 6: Kdo je največkrat kaznovan oziroma deležen grajanja?	31
Tabela 7: Uporaba represivne metode.	32
Tabela 8: Razlogi za uporabo represivne vzgojne metode.	33
Tabela 9: Pogostost uporabe permisivnih vzgojnih sredstev.....	34
Tabela 10: Razlogi za uporabo permisivne vzgojne metode.	35

POVZETEK

Namen raziskovalne naloge je bil, da opredeliva vzgojna sredstva in preveriva pogostost uporabe posameznega vzgojnega sredstva v praksi. V vzgoji otrok sta tako pohvala kot tudi kazen neizogibni vzgojni sredstvi.

Zanimalo naju je, kako vzgojiteljice pohvalijo in ali poznajo pravila za izrekanje pohvale. Prav tako naju je zanimalo ali je pohvala učinkovito vzgojno sredstvo oziroma po katerem vzgojnem sredstvu posežemo, ko s pohvalo ne dosežemo želenega učinka. Tako kot pohvaliti je potrebno otroka znati tudi kaznovati, če z neustreznim vedenjem nadaljuje in z uporabo permissivnih vzgojnih sredstev nismo uspešni. Kako vzgojiteljice kaznujejo, katerih kazni se poslužijo in ali prinesejo želen vzgojni učinek sva raziskali s pomočjo anketnega vprašalnika.

Z raziskavo med vzgojiteljicami sva ugotovili, da je uporaba permissivnih vzgojnih metod pogostejša kot uporaba represivnih vzgojnih metod. Prav tako sva ugotovili, da se vse vzgojne metode pojavljajo pri obeh spolih približno enako.

Zanimivo bi bilo vedeti kakšen vzgojni stil prevladuje v družinah pri otrocih, ki so v vrtcu največkrat kaznovani in se velikokrat vedejo, tako da je nevarno bodisi za njih bodisi za ostale otroke v skupini, ne upoštevajo dogovor in se vedejo nezaželeno. Morda pa to raziščeva v najini naslednji raziskavi.

1 UVOD

Vsakdo v življenju nenehno vzpostavlja odnose. Otroci vstopajo v odnos najprej z mamo, nato z ožjimi člani družine in nato z vzgojiteljico. Oblikujemo tudi odnos do samega sebe in do sveta nasploh. Vse te odnose v veliki meri pogojuje vzgoja, katere smo bili deležni. Ko opisujemo odnos staršev in otroka, vzgojitelja in otroka, govorimo o vzgojnih stilih. Vzgojne stile večina raziskovalcev povezuje s tem, kako odrasli nadzorujejo vedenje otrok in kako postavljajo pravila (Lepičnik-Vodopivec in Hmelak, 2016). Poznamo represivni vzgojni stil, popustljivi vzgojni stil, demokratični vzgojni stil, kaotični vzgojni stil in vzgojno brezbriznost. Skladno z vzgojnimi stili pri vzgajanju prevladujejo določena vzgojna sredstva s katerimi poklicni in nepoklicni vzgojitelji želijo doseči vzgojni učinek. Vzgojna sredstva so načini s katerimi učinkujemo na osebnost, da dokažemo želeni vzgojni cilj. Poznamo represivna in permissivna vzgojna sredstva, ki jih bova v nalogi podrobneje raziskali.

Raziskovalna naloga je razdeljena v več delov. V prvem teoretičnem delu se najprej osredotočiva na vzgojne stile, vzgojna sredstva, pohvalo in kazni, kakšno je bilo kaznovanje skozi zgodovino in kakšno je kaznovanje danes. Osredotočiva se tudi na nasilje v funkciji kaznovanja, dejavnike kaznovanja in vlogo vzgojitelja. Prav tako raziščeva pohvalo kot vzgojno sredstvo ter opredeliva pravila za izrekanje pohvale.

Drugi del raziskovalne naloge predstavlja empirični del, kjer smo s kvantitativno raziskavo, ki je bila opravljena med vzgojiteljicami, empirično predstavili vzgojne metode in razloge za uporabo vzgojnih metod. Empirični del je sestavljen iz raziskave, rezultatov in analize pridobljenih podatkov.

V zadnjem delu je zapisan zaključek ter kako lahko z ugotovitvami raziskovalne naloge delujemo v prid družbe kot celote.

2 CILJI IN HIPOTEZE

Za proučevanje raziskovalnega problema sva si najprej postavili raziskovalne cilje, kaj želimo z raziskovalno nalogo doseči in hipoteze, ki jih želiva preveriti.

2.1 Cilji

Cilji raziskovalne naloge so odgovoriti na vprašanja:

1. Česa se vzgojiteljice pri svojem delu največ poslužujejo?
2. Ali so izrečene pohvale oziroma graje namenjene dečkom ali deklicam?
3. Kako pogosto vzgojiteljice uporabljajo kazni in pohvalo?
4. Katero obliko kaznovanja vzgojiteljice največ uporabljajo?
5. Kateri so najpogostejši razlogi za kaznovanje?
6. Katero obliko nagrajevanja vzgojiteljice največ uporabljajo?
7. Kateri so najpogostejši razlogi za nagrajevanje?

2.2 Hipoteze

Na osnovi zastavljenih raziskovalnih ciljev sva postavili hipoteze.

Hipoteze so:

H1: Vzgojiteljice najpogosteje uporabljajo pohvalo, ko pri otroku zaznajo nov dosežek.

H2: Deklice so pogosteje pohvaljene kot dečki.

H3: Vzgojiteljice najpogosteje uporabljajo kazni, ko pri otroku zaznajo nevarno vedenje.

H4: Vzgojiteljice pogosteje uporabljajo permissivne vzgojne metode kot represivne.

3 TEORETIČNI DEL

3.1 Vzgojni stili

Vsaka družina je unikatna, saj starši prinesejo izkušnje iz njihovih družin in jih uporabljajo v svoji (Lipečnik-Vodopivec, 2007). Vzgojni stil je odnos med starši in otroki, ki vsebuje sistem metod, sredstev, s katerimi poskušajo starši vzgojiti otroka z določenimi lastnostmi. Vzgojni stil pa ne predstavlja le odnosa v družinski vzgoji, temveč gre tudi za odnose, ki so prisotni v institucionalizirani predšolski vzgoji med otroki in vzgojitelji. Pri vzgojnih stilih gre za to, kako odrasli nadzorujejo vedenje otrok in kako postavljajo pravila. Kateri vzgojni stil pa bo pri našem vzgajanju prevladoval pa je odvisno od naših stališč in elementov, ki zadevajo vzgojo. Poleg tega so v ozadju nekatere implicitne teorije, ki vplivajo na način vzgajanja. Poznamo različne vzgojne stile kot so: represivni/avtoritarni vzgojni stil, permissivni vzgojni stil, avtoritativni vzgojni stil, vzgojna brezbržnost in kaotičen vzgojni stil (Peček Čuk, 2009).

3.1.1 Represivni / avtoritarni vzgojni stil

Represivni vzgojni stil se izkazuje s stalnim nadzorom in nizko stopnjo odzivnosti (sprejetosti). Vzgojitelji pogosto opominjajo in imajo nadzorno vlogo. Postavljena so stroga pravila. Nezaželenemu vedenju sledi trdo kaznovanje, lahko tudi fizično. Značilnost avtoritarne vzgoje je tudi, da je velik del aktivnosti določen s strani vzgojiteljev ali staršev. Otrok je v svojem vedenju in razmišljanju nadzorovan in usmerjan po predstavah odraslih. Pri tem so pogosti ukazi, navodila in odredbe. Starši neznatno upoštevajo potrebe in želje otrok. Pogosto so otroci, ki so bili tako vzgajani, oštevani in grajani. Avtoritarni starši imajo do otrok visoke zahteve, dajejo pa malo emocionalne podpore. Učinki avtoritarnega vzgojnega stila na otroka se lahko kažejo v omejenosti kreativnosti, spontanosti, saj starši zahtevajo večji delež aktivnosti in se odzovejo na bore malo pobud s strani otrok. Otroci so v večji meri tisti, ki svoj klic na pomoč kažejo z agresivnostjo in tak način želijo pozornost. Pogosto prevzamejo besede staršev in izkazujejo egocentrično usmerjene besede (jaz, moje, meni, zame). Otroci takšne vzgoje so pogosto nesamostojni, nesamozavestni in z občutkom manjvrednosti (Kociper, 2011).

Pri represivni vzgoji gre za vzgojno usmeritev, ki poudarja pretežno negativna vzgojna sredstva kamor sodijo kazni, prepovedi in omejitve. S strogostjo, nadzorom in pritiskom skuša odpraviti pomanjkljivosti otroka, da bi vzgojila vdanega, poslušnega ne iniciativnega posameznika. V odnosu med vzgojiteljem in otrokom prevladuje enosmerna komunikacija, osnovna naloga takšnega načina vzgoje pa je prenos moralnih pravil in vrednot družbe. Takšen način vzgoje ne vzgaja za odgovornost, saj vzgojitelj določi, nadzira in prevzema odgovornost za otrokovo vedenje. To onemogoča njegovo sodelovanje in soodločanje (Pšunder, 1994).

3.1.1.1 Avtoriteta

Popolna avtoriteta vzgojitelja/starša, otrok se ne počuti varno, prisila je psihična, lahko pa tudi fizična, zaviranje otrokovega razvoja, hladna čustvena klima, strahospoštovanje. Represivni učitelj je v šoli nezaželen, saj v učencu zbujata pretiran strah. Avtoritarnega učitelja ne smemo zamenjati z učiteljem, ki ima avtoriteto. Avtoriteta je moč, ki jo potrebuje vzgojitelj, da bi vodil otrokov razvoj v želeni smeri. Avtoriteta je nujno, je pa tudi nevarna, ker lahko postane osnova za manipulacijo in indoktrinacijo (vsiljevanje moralnih enot) in s tem zavira otrokovo samostojnost. Pravila v družini so postavljena strogo in nepopustljivo. Pričakuje se, da jih bo otrok brez kritične presoje izpolnjeval (Retuznik Bozovičar, 2011).

3.1.1.2 Vzgojni ukrepi

V represivnem vzgojnem stilu prevladujejo represivna vzgojna sredstva s katerimi želimo preprečiti neustrezno, neželjeno ali celo nevarno vedenje.

Med represivna vzgojna sredstva sodijo prepovedi, grožnje in kazni.

3.1.2 Permisivni vzgojni stil

Utemeljitelj permisivnega vzgojnega stila je Jean Jacques Rousseau. Po njegovo je človek po naravi dober, kvari ga družba v kateri prebiva. Vzgoja je namenjena temu, da otroka obvarujemo pred zunanjimi vplivi, ki negativno delujejo na otrokov razvoj (Hauck, 1988). V ospredju je svoboda otroka in njegove razvojne naloge ter potrebe, ki jih morajo starši spoznati, odkriti in na podlagi tega prilagoditi vzgojne

prijeme. V tem načinu vzgoje se morajo otroci odločati po svoje, vendar pa odgovornost za njihovo ravnanje prevzemajo starši. Otrok pri tem nikoli ne začuti povezave med lastno odločitvijo in posledicami njegove odločitve, saj neprijetne posledice prevzamejo starši (prav tam). Posledično se veliko otrok izogiba odgovornosti, nenehno nekaj zahtevajo, saj jim starši ne postavljajo omejitev, od njih nič ne zahtevajo oz. premalo ter jim dopuščajo, da vedno uveljavijo svojo voljo (Hauck, 1988). Otroci vzgajani na ta način se kot odrasli otepajo mnogih težav. Od vseh pričakujejo, da se bodo prilagajali, jim zadovoljili vsako njihovo željo. Če se jim želja ne zadovolji, postanejo neobvladljivi ter izsiljevalci lastnih staršev oziroma pomembnih oseb (Lepičnik-Vodopivec, 2007).

Temeljne posledice represivnega vzgojnega stila je razvajenost. Razvajen otrok je zelo zahteven, v neprestanem iskanju pozornosti. Ne zna poslušati, je težje vodljiv, starše izsiljuje. Pri njem opazimo egocentričnost oz. izrazito osredotočenost nase zato težko sodeluje v skupini.

Če ima otrok preveč možnosti za samostojno ravnanje in ob tem ne nosi odgovornosti za svoje dejanje, govorimo o razvajenosti (Divjak, 2000). V razvoju otroka je starševska vzgoja tista, ki največkrat odloča o tem, kako se bo otrok odzival. Ker je otrok svobodno bitje, se že zelo zgodaj zaveda občutkov, ki so zanj najboljši. Torej je od vzgoje in prijemov staršev odvisno ali bo otrok postal razvajen.

3.1.2.1 Avtoriteta

Rousseau je poleg utemeljitve vzgojnega stila poimenoval avtoriteto in sicer model prikrite avtoritete vzgojnega okolja. Starši naj ne dokazujejo svoje moči s pomočjo avtoritete, saj se bo otrok zaradi potrebe po ljubezni sam obrnil na njih. Otrok je potrebno obvarovati pred okoljskimi dejavniki in osebami, ki bi z neprimernimi vedenji slabo vplivali nanj (Pšunder, 1994).

3.1.2.2 Vzgojni ukrepi

Prevladujejo pozitivni vzgojni ukrepi, ljubezen, skrb s strani staršev, ki želijo oblikovati srečno, samoiniciativno, kritično osebo. Staršem velikokrat to ne uspeva,

saj ne uveljavljajo svoje avtoritete kot bi jih morali, posledično so otroci tisti, ki usmerjajo starše. Problem se vidi v tem, da starši pravil in zahtev svojim otrokom ne postavljajo jasni in odločno (Hauck, 1988).

3.1.3 Avtoritativni vzgojni stil

Temelje zasledimo že v 18. stoletju pri filozofu Immanuelu Kantu, ki je opredelil, da človek po naravi ni moralno bitje, pač pa postane šele z vzgojo. V tem stilu je v ospredje postavljena čustvena povezanost med starši in otrokom (Peček Čuk, 2009). Otrok je aktivno bitje v vzgojnem procesu, kjer poteka obojestranska komunikacija med njim in starši. Upošteva se otrokovo mnenje, njegova individualna narava, razvojne potrebe. Cilj vzgoje je podpiranje otrokovih močnih področij, ki obsegajo razvoj moralnega razsojanja (Kroflič, 1997). To je prijazna in nepopustljiva vzgoja, kjer starši odkrito spregovorijo z otrokom o njegovem nesprejemljivem vedenju ter ga tudi za to kaznujejo. Pazijo na to, da ne grajajo njegove osebnosti pač pa vedenje. Starši se zavedajo, da je življenje nepretrgana veriga problemov, posledično ne preprečujejo, da bi se otrok temu izogibal, saj se tako uči tolerirati frustracije in se nauči soočati z življenjem (Hauck, 1988). Pri tem stilu sta nujna disciplina in kaznovanje. Disciplina mora biti prisotna od otrokovega rojstva, da se otrok podredi moralnim pravilom, vendar pa je potrebno otroku dovoljevati določeno mero svobode. Kazen je usmerjena na vedenje in mora krepiti otrokov občutek odgovornosti in reda. Cilj tega stila je samostojna in odgovorna oseba. Starši otroka razumejo, spoštujejo, mu izkazujejo ljubezen, ga sprejemajo in so mu za zgled (Hauck, 1988).

3.1.3.1 Avtoriteta

Ta avtoriteta je samoomejitvena avtoriteta, katere osnovna naloga je vzpostavitev čustveno stabilnega in pozitivnega odnosa med starši in otrokom. Starši spodbujajo širitev otrokovih socialnih mrež in otrokovo sposobnost moralnega razsojanja, da postopoma osvajajo moralna pravila kot del življenja. Omejena avtoriteta je usmerjena tudi k spodbujanju samostojnega razreševanja konfliktov (Kroflič, 1997). Omenjeni vzgojni stil spodbuja odgovorno ravnanje, postopno zmanjševanje odvisnosti od staršev, razvija samostojno odločanje, spretnost upravljanja samega

sebe, zmožnost sklepanja kompromisov, pogajanja, sodelovanja in spoštovanja drugih ter njihovih potreb. Zunanja avtoriteta preide v njega samega (Peček Čuk, 2009).

3.1.3.2 Vzgojni ukrepi

Spodbuda je lahko naravna in umetna; naravna spodbuda je npr. da resnicoljubnemu otroku verjamemo na besedo; umetne spodbude pa otroka prepričujejo v veri, da je najboljši plačilo doseženi uspeh in notranje zadovoljstvo ter lasten ponos. Spodbude se delijo na tri različne stopnje: priznanje, pohvala in nagrada; priznanje za dosežen uspeh velja osebi, ki se trudi, prizadeva in vztraja; izraža se s prijaznim smehljajem, kimanjem, besedami; pohvala je višja stopnja spodbude, ki jo lahko izrečemo ustno ali pisno; nagrada je najvišja oblika spodbude; predstavlja gmotno vrednost, zato je pri otrocih zaželena (Divjak, 2000).

3.2 Vzgojne metode

Vzgoja je oblikovanje otrokove osebnosti in temelji na dveh nasprotujočih silah, na represivni in permisivni vzgoji.

Vzgojne metode so načini, postopki in sredstva s katerimi vzgajamo. S tem učinkujemo na osebnost, da dosežemo želeni vzgojni stil. Vzgojne metode delimo na permisivne in represivne vzgojne metode.

Represivna vzgoja uporablja negativna vzgojna sredstva, prepovedi in omejitve, ki otroka utesnjujejo, nadzorujejo in kaznujejo. Otrokove napade skuša odpravljati s strogostjo in pritiskom.

Permisivna vzgoja pa uporablja pozitivne vzgojne ukrepe kot je ljubezen, ki se kaže v skrbi za razvoj otrokovih pozitivnih spodobnosti ter v upoštevanju njegovih socialnih potreb in njegove samobitosti.

V praksi se represivna in permisivna vzgoja prepleta (Lepičnik-Vodopivec, 1996).

3.2.1 Permisivna vzgojne metode

Temeljijo na poznavanju človekove osebnosti in prostovoljnosti subjektov (so prostovoljne) - torej so toliko prijaznejši.

3.2.1.1 Vzgojna metoda navajanja

Je osnovna vzgojna metoda in jo uporabljamo že pri dojenčku. Z vztrajnim ponavljanjem in zgledom pri otroku oblikujemo kulturne, delovne in higienske navade. Bistvo navade je v tem, da o njej ne razmišljamo in jo opravimo avtomatično (Peček Čuk, 2009).

3.2.1.2 Vzgojna metoda prepričevanja

Je takrat ko otrok razume govor, ga začnemo seznanjati s smotrnostjo nekega vedenja in s pravili (ne povemo mu le pravila ampak tudi zakaj se tega pravila držimo- otrok si posledično ustvari razumsko ozadje nekega pravila). Seznanjamo in prepričujemo ga s pogovori, zgodbicami, razlagami in primeri iz vsakdanjega življenja (Hauck, 1988).

3.2.1.3 Vzgojna metoda spodbujanja

Je metoda s katero otroke usmerjamo, da nalogo opravijo čim bolje.

Vzgojna sredstva vzgojne metode spodbujanja so:

Pohvala je spodbudna, ko hvalimo otrokovo vedenje. Pri pohvali ne čakamo na izjemne rezultate. Manj samozavestni otroci potrebujejo več pohvale. V nadaljevanju naloge bomo pohvalo bolj natančno opredelili.

Obljuba je vrsta pogodbe oziroma dogovor, sklenjen med eno, dvema ali več osebami in pogodba je zavezujoča. S tem, ko nekaj obljubimo, smo na črto pristavili svoj podpis. S tem, ko smo osebi nekaj obljubili, smo ji postali dolžni. Dolžni, da to obljubo izpolnimo, kar bo ta oseba tudi pričakovala. Človek z besedo, ki jo daje drugemu, daje samega sebe. Človek je po besedi bitje obljub in zaobljub. Nobeno drugo bitje ne more drugemu ničesar obljubiti. Človek pa lahko drugemu obljubi. Nekaj velikega je v človekovi besedi obljube. Presega posameznika. Človek je v

obljubi bitje prihodnosti, in obljuba presega trenutni prostor in čas (Trstenjak, 1989).

Nagrada je materializirana pohvala, zato jo uporabimo, ko pohvala ni dovolj za krepitev pozitivnega vedenja. Nagrade uporabljamo pri krepitvi navajanja na čistočo, samostojnosti pri oblačenju, vztrajnosti pri praktičnih opravilih. Otrokovo učenje preko posnemanja vedenja odraslih poteka veliko hitreje, če je na koncu nagrajen ali pa vmes že spodbujen z nagrado. Nagrajevanje je učinkovito le tedaj, ko nagrajujemo dosledno in ne prepogosto. Nagrada ne sme biti stalna, saj se tako ustavi napredek. Posredovanje nagrade mora biti dovolj premišljeno in ob pravem trenutku. Potrebno je torej paziti, kako pogoste so nagrade in s kakšnim namenom so posredovane (Kuhar, 2017).

3.2.1.4 Pohvala

Kaj je pravzaprav pohvala? Isto opredelitev bomo težko našli pri različnih avtorjih, vse pa imajo podobno smernico – pohvalo predstavljajo kot sredstvo za izboljšanje vedenja.

Pohvala je simbolna nagrada. Z njeno pomočjo usmerjamo otrokovo vedenje, saj je s tem večja možnost, da se bo otrok tako vedel tudi v prihodnosti. Pohvalimo ga predvsem, ko se je vedel tako, kot smo si želeli, ali je prenehal z neustreznim vedenjem ali se vede tako, kakor želimo, pred tem pa se ni vedel tako. Pozorni moramo biti na majhne korake, hvalimo tudi njega samega, saj v procesu učenja ni prepričan, ali dela prav ali narobe, ter mu tako krepimo samozavest. Pohvala spada pod načela pozitivnega odnosa. Otroke naj bi čim več hvalili, da s tem lažje dosežemo svoj cilj pri otroku. Pohvaljeni naj bi bili za vsako stvar, ko kaj naredijo bodisi na našo spodbudo bodisi kar sami vendar moramo kljub vsemu paziti, da ne hvalimo vsega in ves čas, saj potem pohvala izgubi svojo vrednost. Obnašanje, ki bo prejelo pohvalo, bodo ponavljali. Zaželeno vedenje pripelje do pohvale, pohvala pa do še pogostejšega zaželenega vedenja. Vedenje, ki je prejelo pohvalo, se bo ponovilo. To trditev je potrdilo kar nekaj avtorjev. Pohvala je za otroka torej zelo pomembna, saj mu s tem, ko ga hvalimo, krepimo samozavest. Zatorej ima pohvala za predšolskega otroka zelo velik pomen in pomembno je, da prejme zadostno količino pohvale (Peček Čuk, 2009).

3.2.1.4.1 Kdaj in kako pohvaliti?

Kako sploh hvalimo, nam svetujejo različni avtorji, katerih mnenja so glede tega bolj ali manj enaka. Gre predvsem za to, da pohvalijo otrokov trud, njega samega, ne pa izdelek oziroma končni rezultat, pohvala mora biti jasna.

Ko otroka hvalimo, mora biti naša pohvala specifična. Biti mora jasno, čemu je namenjena, torej ne sme biti splošna. Naj otrok ve, čemu si je prislužil pohvalo. Proces in delo, ki ga je otrok vložil v neko stvar pohvalimo bolj kot sam izdelek, ki ga je otrok ustvaril na koncu. Pomembno je, da se pohvala začne s »ti«. K pohvali dodajmo svoja pričakovanja, vendar brez dodatnih komentarjev o našem mišljenju. Prav tako imajo tudi vprašanja velik učinek pri sami pohvali (Braun, 2008).

Spodbujanje se začne z zaupanjem in je za otroka dragocenejše, če ga prejme od osebe, ki je zanj zaupanja vredna. Če otrok torej dobi občutek, da verjamemo vanj, bo tudi on verjel vase. Prav tako je pomembno, da se izognemo posploševanju, primerjanju, ponavljanju. Lahko ga spodbujamo, hvalimo, vendar ga ne smemo gnati, saj se s tem vse skupaj sprevrže v pretiran pritisk, ki vodi v stres in nezaupanje vase (Templar, 2010).

Pri pohvali moramo biti pozorni na različne stvari. Pomembno je predvsem to, da je naša pohvala natančna, da otrok razume, zakaj je bil pohvaljen, prav tako ga moramo hvaliti le za stvari, ki jih lahko spremeni oziroma nadgradi. Uporabljati moramo dosegljive standarde, da ga ne hvalimo za nekaj, kar je dosegel z lahkoto. Prav tako je treba omeniti, da moramo otroka spodbujati in s pohvalami motivirati, da doseže določeno stvar, ob tem pa ga ne smemo primerjati z vrstniki (Dewar, 2008). Poleg tega, da otroka pohvalimo za njegov trud ter odnos, obnašanje, je pomembno tudi, da je pohvala del vsakdana, saj predšolski otrok potrebuje spodbudo odraslega. Otroke velikokrat pozabimo pohvaliti, ko so tihi in umirjeni, saj otroci počnejo ravno to, kar hočemo. Namesto tega jim dajemo pozornost ob nezaželenem vedenju, kar si zapomnijo, in v želji po pozornosti to nadaljujejo. Strogo je poudarjeno, da je treba pohvaliti vse vzorce, ki jih hočemo utrditi, nezaželenemu vedenju pa ne smemo posvečati pozornosti. Otroka moramo redno pohvaliti, in sicer tudi za to, kar naredi sam na lastno pobudo, ne samo na našo pobudo (Byron, 2010).

Velikokrat se nam zgodi to, da so pohvale že nekaj podzvestnega, kar damo otrokom, kar pa je vse prej kakor dobro zanj. Če je vsaka stvar, ki jo naredi, dobra, in ga hvalimo, kako bi ga potem pohvalili, ko naredi nekaj zares dobrega? Ko otrok enkrat dobi pohvalo za določeno delo, se ne bo več trudil, saj vidi, da smo zadovoljni in ne potrebuje napredka. Zaradi tega raje pokažimo le navdušenje, otroku pa damo možnost za napredovanje in nadaljnji trud (Braun, 2008). Pohvala mora biti del otrokovega vsakdana, enako kot tudi pozornost staršev. Tudi če zadovoljujemo vse telesne potrebe otrok, njim še vedno nekaj manjka. To so psihološke potrebe, katere je treba zadovoljiti. So preproste, vendar nujno potrebne za preživetje – otrok potrebuje človeško spodbudo. Vsak dan se moramo ljubeče pogovarjati z njimi, jih hvaliti, sicer bodo nezadovoljni in bodo začeli nagajati, da bi dobili pozornost. Otroka opazujmo pri njegovem delu ter ga pohvalimo, ko je pohvala na mestu (Biddulph, 2003).

3.2.1.4.2 Učinkovitost pohvale

Pohvala deluje na več načinov. Ni načina, za katerega bi lahko rekli, da velja v vsakem primeru oziroma za vsakega otroka. Namreč veliko dejavnikov je pomembnih pri pohvali: kdaj je izrečena, kako, zakaj. Že od tega je odvisen njen učinek, seveda pa je lahko ta zelo različen.

Pohvala lahko deluje tako pozitivno kot negativno. Za pozitivno pohvalo je pomembno, da podpira otrokovo samostojnost in samoučinkovitost, hkrati pa ga ne smemo primerjati z ostalimi otroki – pohvala naj bo namenjena le njemu. Prav tako je učinek pohvale odvisen tudi od spola, starosti, značaja ter tudi samega okolja, v katerem otrok živi. Bolj pomembno je, da se vprašamo, kdaj bomo otroka pohvalili kot kakšno pohvalo mu bomo dali. Pohvala v trenutku truda je veliko učinkovitejša kot ob končnem rezultatu (Henderlong in Lepper, 2002). Seveda mu pokažemo, da smo veseli, ko otroku kaj uspe, se z njim veselimo ter s tem višamo njegovo samozavest, vendar pohvale prihranimo za res velike uspehe. S tem se bo otrok iz svojega uspeha več naučil, vzbudil mu bo močnejši občutek obvladovanja, nadaljeval bo z raziskovanjem in naučil se bo, kako pohvalo zaslužiti. Medtem ko pohvale dajemo le ob posebnih dosežkih, pa naj bodo ljubezen, naklonjenost, toplina in navdušenje nekaj samoumevnega, s čimer razvijamo njegovo samozavest (Templar, 2010).

Pohvala torej na otroka učinkuje tako, da mu krepí samozavest, pomagala mu bo pri razmišljanju, s pomočjo pozitivnega odnosa bo bolj motiviran za delo, dobil bo občutek, da je neki stvari kos.

Pohvala pa lahko nanj učinkuje tudi negativno. Če je deležen pohval za vsako stvar, se lahko ob določeni situaciji, ki od njega zahteva več truda, ustraši ter se je niti ne loti, saj je prepričan, da mu ne bo uspelo in bo ostal brez pohvale.

Pohvala ima lahko torej zelo različne učinke tudi na otrokov nadaljnji razvoj. Pozitivni učinki pohvale so lahko, da otroku krepí samozavest, da postane bolj prepričan vase in v svoje delo. Vendar če je pohvala izrečena napačno, lahko pride tudi do negativnega učinka, sploh če otrok prejme pohvalo za vsako stvar, tudi ko si je ne zasluži. Takrat hitro pade pod pritisk, sploh če je določena stvar težavna zanj. Namreč takrat ve, da mu nekaj ne bo uspelo in da tokrat ne bo pohvaljen, kot je bil za ostale malenkosti (Templar, 2010).

3.2.2 Represivna vzgojna sredstva

V vzgojni metodi preprečevanja je bistvo v tem, da poskušamo otroku razjasniti, da je dejavnost, ki jo počne škodljiva, napačna in to poskušamo spremeniti v sprejemljivo. Namen metode preprečevanja je torej, da otrok dejavnost, ki je škodljiva in ima negativni vpliv nanj ali druge, spremeni ali opusti. Sredstva metode preprečevanja so:

Vzgojni nadzor, kjer učitelj neprestano nadzoruje posameznika ali skupino z namenom, da prepreči nastajanje negativnih vplivov. Sprememba motiva, kjer si vsak posameznik na poti skozi življenje postavlja cilje, ki so lahko dolgoročni ali kratkoročni. Lahko se zgodi, da posameznik naleti na motivacijsko oviro, ki je lahko notranja (bolezen) ali zunanja (ne morem v šolo, ker sem zaklenjen). Kadar je cilj, ki ga posameznik želi doseči negativen je dosežena tudi represivna pot. Oviro lahko tudi obidemo in si zadamo daljšo pot. Če tudi po daljši poti ne moremo priti do cilja pa izberemo nadomestni cilj. Iskati nadomesten cilj je spreten ukrep, ki ga uporabi učitelj, kadar gre za neko negativno dejanje. Opozorilo, kar v šolskem prostoru predstavlja opomin, ki opozarja na neustreznost izbrane poti. Grožnja ali pogojna kazen, ki jo v šolskem prostoru razumemo kot ukor. Pogojna kazen pomeni

verjetnost izključitve. Zapoved se nadomešča s prepovedjo, pri čemer skuša zapoved preprečiti, prepoved pa prepreči (Hengerlong in Lepper, 2002).

Z discipliniranjem otroka seznanimo s posledicami neprimernega vedenja, tako da se v primeru neprimernega vedenja, nauči nositi posledice. Želimo ga naučiti samokontrole.

Grajati je mogoče z besedami, tonom glasu, z vedenjem ali pa celo z bežnim pogledom. Otroci so precej občutljivi na naše besede. Velikokrat se zgodi, da si jih močno vzamejo k srcu. Posledica tega je lahko nizka otrokova samopodoba in pa občutek neznanja v določenih situacijah. Graja za otroke ni nikakršna spodbuda, temveč je neke vrste napad na otroka. Otrokom je težko pojasniti, da jih grajamo za njihovo vedenje in ne zaradi celotne njihove osebnosti oziroma njih samih (Law Nolte in Harris, 2000).

Kaznovanje se običajno (kot metoda, s katero bi otroka naučil kaj je prav in kaj narobe) ne obnese, saj vzbuja jezo in trmo. Kaznujemo, ko otrok ponavlja neprimerno vedenje oziroma ko je vedenje nenavdno bodisi zanj bodisi za druge otroke.

3.2.2.1 Kazen

Kazen je doživljanje in občutenje posledic naših neustreznih ravnanj, dejanj ali početij, ki škodijo drugim in tudi nam samim (Koničnik-Goršič, 2004).

Kazni naj bi bile vedno usmerjene na samo vedenje, ne na osebnost otroka. Če se je otrok vedel povsem neprimerno, mora spoznati, da bo za takšno vedenje kaznovan. Kazen mora biti nekaj, kar je za otroka neprijetno, nikakor pa kazen ne sme vključevati fizičnega ali psihičnega nasilja. Pojma kazen in kaznovanje se definirata zelo različno, ne samo v raznih naukih, kot so v etiki, pravu, psihologiji, pedagogiki, ampak tudi v okviru skupne znanstvene discipline. Poleg nesoglasnosti v samih definicijah, se avtorji strinjajo, da je definiranje pojmov kazni in kaznovanja pomemben pogoj tako za razumevanje, interpretiranje in preverjanje dobljenih empiričnih podatkov kot tudi za zavzemanje stališč glede uporabe kaznovanja v različnih kontekstih. To je posebej pomembno, ko imamo v mislih kaznovanje otrok in upravičenost uporabe kaznovanja kot postopka v socializaciji in vzgoji otrok (Mikuš-Kos, 1997).

Kazen in kaznovanje imata v takšnih razpravah največkrat negativni pomen, povezan z zastraševanjem, poniževanjem in prizadevanjem fizičnih bolečin. Pojem kaznovanje otrok se pogosto omejuje samo na telesno kaznovanje in grobo ravnanje. Prav zaradi tega so pogoste razprave o tem, ali se je dovoljeno in upravičeno posluževati kazni v vzgoji otrok (Kunst Gnamuš, 1992).

3.2.2.1.1 Kdaj in kako kaznujemo?

Uporaba kazni je vedno služila kakemu namenu in le-tega so teoretiki formulirali različno. Slovenska stališča o namenu kazni so nastala in se razvijala ob upoštevanju avtohtonih slovenskih družbenih in družinskih razmer in možnosti, vendar so se bogatila in oplajala tudi s spoznanji človeške družbe nasploh o tem vprašanju (Kunst Gnamuš, 1992).

Temeljni namen kazni je torej, da prepreči krivcu, da dela ponovno škodo, da druge odvrača od podobnih dejanj, torej, da brzda strasti posameznikov. Nenazadnje je kazen tudi povračilo posamezniku za storjeno dejanje.

Kazen je ena izmed orodij, ki jih imajo starši na voljo pri vzgajanju otrok. Vendar je za uspešno doseganje navedenih nalog vzgoje ključnega pomena, da je kazen ustrezna, da doseže svoj namen, ker samo v tem primeru služi cilju in je samo v tem primeru tudi vzgojna (Podgorelec, 2012).

3.2.2.1.2 Vzroki kaznovanja

Odrasli kazen, ki jo uporabljajo v vzgoji otrok, pogosto pojmujejo kot posledico, ki sledi po nekem dejanju otroka, s katerim se ne strinjajo, oziroma so mnenja, da slabo vpliva na otroka, vendar velikokrat ne zavedajo ali se nočejo zavedati, da je vzrok za kaznovanje največkrat odvisen tudi o njih samih, njegovih prepričanj, osebnostnih lastnosti, vzgoje in znanja. Najpogosteje vzgajamo tako, kot smo bili vzgojeni sami, naj bo dobro ali slabo. Toda o tem največkrat sploh ne razmišljamo, kaj šele, da bi se vprašali, je bilo tako prav ali ne (Mikuš-Kos, 1997).

3.2.2.1.3 Odzivanje otrok

Otroci se na kazen odzovejo zelo različno. Nekateri otroci se odzovejo samo s pogledom, nekateri se z vzgojiteljico začnejo pogovarjati, dogovarjati ali pogajati, nekateri vse skupaj preslišijo, spet drugi jočejo.

Med razumevanjem in ravnanjem se umešča še želja in hotenje. Torej, če otrok kazen razume, to še ne pomeni, da s tem tudi soglaša in skladno z razmišljenim tudi ravna (Kunst Gnamuš, 1992).

3.2.2.1.4 Kaznovanje skozi zgodovino

Kazen v splošnem pomeni sankcija, katere osnovni namen je discipliniranje posameznikov. V zgodovini so poznali častno globo, sramotilni steber, javna in prisilna dela, bič, žig in druge tehnike mučenja. Pomemben je bil namen, ne pa dejanje. V starem in srednjem veku so bile storilcem kaznivih dejanj izročene smrtne ali pa krute telesne kazni. V sredini 18. stoletja se je smrtna kazen spremenila v javni dogodek. Spremembe so se začele pred začetkom 19. stoletja. Znano pa je, da so bile kazni zelo nehumane, primeri so izobčenje, obsojanje na podlagi mnenj o človeku, metanje živalim, kamenjanje. Civilizacija se je vedno bolj razvijala. V začetku 19. stoletja je bila sprejeta reforma, ki je spremenila pogled na človeško naravo in zaničala obstoj nadnaravnih sil. S to reformo so se ljudje začeli zavedati, da so sami krivi za svoja zlovesča dejanja. Tako so storilce kaznovali le v sorazmerju z dejanjem. Leta 1892 so se razvile giljotine, kar je predstavljalo hitro in diskretno usmrnitev. S tem se je bistvo kazni spremenilo, saj se je kazenske postopke začelo reševati zasebno. V 20. stoletja je bila glavna funkcija kazni resocializacija. Zagovarjali so dejstvo, da se nihče ni rodil kot zločinec (Podgorelec, 2012).

3.2.2.1.5 Kaznovanje danes

Vzgoja je v 21. stoletju dinamična, procesna, raznovrstna in nenehno razvijajoča. Vzgoja pred 50 leti je v večini temeljila na moralnih standardih in le malo na znanju. Danes pa je ravno obratno, saj se starši glede vzgoje obračajo po nasvete k različnim osebam. Svojim otrokom želijo zagotoviti boljše otroštvo, kot so ga bili deležni

sami in zaradi tega pride do nasprotij pri vzgoji. Starši, ki so bili kot otroci preveč kaznovani, svojih otrok ne bodo kaznovali, če niso imeli veliko igrac, bodo svojim otrokom nudili vse (Juul, 2008).

Čeprav morda mislimo, da v sodobni vzgoji srečujemo le še razvajenost, se tu pojavlja tudi nasilje. Žal v družinah srečamo vedno več vrst nasilja: psihičnega (poniževanje, zastraševanje) fizično (pretepanje) in vse do spolnih zlorab. Vse to nasilje povzroča otrokom duševne motnje in travme (Žorž, 2002).

Telesno kaznovanje Rogge vidi kot izraz nemoči odraslega, ki rani in prizadene otroke, stopnjuje sovraštvo in spodbuja maščevalne poteze (Rogge, 2000).

Rogge namesto kazni predlaga naravne posledice, saj naj bi kazni odvzemale možnost samostojnega odločanja in jemale pogum, naravne posledice pa opogumljajo in vračajo otroku odgovornost in kažejo poti in izhode (Rogge, 2000).

3.2.2.2 Nasilje v funkciji kazni

Kaznovanje otrok je bilo nekoč zelo razširjeno vzgojno sredstvo, ki je veljal za učinkovitega. Danes so mnjenja strokovnjakov drugačna in mnogi so mnjenja, da kazen dejanja ne prepreči in odpravi, temveč neželeno vedenje stopnjuje. Biddulph (1998) zagovarja, da je potrebno otrokom dovoliti vse otročije in norčavosti, ki so primerne za to starost, ne da bi se preveč menili zanj. Pri napakah jim je treba pomagati, da se bodo poboljšali. Otroke moramo vzgajati z blago roko, saj tako zahtevajo njihova leta. Na tak način bodo doželi, kaj je slabo in se naučili izogibati temu. Da bi besede staršev imele težo in avtoriteto, pa je potrebno paziti, da bodo starši kljub vsemu imeli zadnjo besedo (Biddulph, 1998).

Še vedno pa se ponavljajo primeri, ko so otroci žrtve nasilja.

O nasilju govorimo vedno, ko otroku namerno povzročimo fizično bolečino, ki poleg posledic na telesu, pusti tudi globoke sledi v duševnosti otroka. Tovrstno ravnanje zelo negativno vpliva na samopodobo otroka, nekateri otroci so mnjenja, da jih odrasli nimajo radi, da niso vredni življenja in nekateri nasilno vedenje začnejo usmerjati na druge in tudi nase (Biddulph, 1998).

Tema o fizičnem nasilju nad otroki je že nekaj desetletij aktualna. Ob tem pa ne smemo pozabiti na psihično nasilje, ki ravno tako pušča globoke posledice v

otrokovem življenju in jih nikoli ne moremo odpraviti. Psihično nasilje je zaradi svoje nevidnosti navzven lahko dolgotrajnejše, intenzivnejše in zato so posledice, ki jih pušča, lahko večje (Rutar, 2006).

Ko se otroci soočijo z nadvlado, nadzorom in manipulacijo nekoga, ki je »večji« od njih, se odzovejo na enega od treh načinov: s strahom, z odporom ali z begom. Otroci so različno odporni in občutljivi/ranljivi; pri enem otroku že graja staršev lahko sproži samomorilni poskus, drugi pa kljub večletnemu trpljenju dobro deluje (Mikuš-Kos, 1997).

3.2.2.2.1 Telesna kazen

Telesno kaznovanje lahko definiramo kot vsako dejanje, namenjeno kaznovanju otroka, ki bi veljalo za nezakonit napad, če bi bilo usmerjeno na odraslo osebo. Odrasli si za takšno početje zelo spretno izmišljajo posebne izraze, kot so klofutanje, šeškanje ki jim ne vzbujajo tolikšnega občutka krivde. Edina resnica pa je, da je za otroka vse to nasilje.

Kakršno koli kaznovanje, pri katerem se uporablja fizična sila in povzroča določeno stopnjo bolečine ali neugodja, najsi bo še tako majhnaje nasilje. Večinoma je to pretepanje (”dajanje po riti”, ”klofutanje”, ”šeškanje”) otrok z roko ali različnimi predmeti – bič, palica, pas, čevelj, lesena žlica itd. Lahko pa vključuje tudi, na primer, brcanje, stresanje ali metanje otrok, praskanje, ščipanje, grizenje, vlečenje za lase ali ušesa, prisilno zadrževanje otrok v neudobnih položajih, povzročanje opeklin in oparin ali prisilno požiranje (na primer umivanje otrokovih ust z milom ali siljenje otrok k požiranju pekočih začimb). Vsaka telesna kazen je za otroka poniževalna. Poleg tega obstajajo tudi druge netelesne oblike kaznovanja, ki so prav tako krute in poniževalne ter zato v nasprotju s konvencijo. Sem spadajo, na primer, poniževanje, sramotenje, grozenje, zastraševanje, izpostavljanje posmehu ali klevetanju, plačevanje za tuje grehe (Rutar, 2006).

3.2.2.2.2 Psihološka kazen

Pri definiranju pojma psihološkega nasilja nad otrokom v glavnem izhajamo iz obnašanja odraslih, ki ne nudijo ustrezne emocionalne spodbude, ne ščitijo otrok, jih žalijo, neustrezno kritizirajo in podcenjujejo. Psihično trpinčenje se kaže kot

neprijazno obnašanje, ki ima škodljive ali celo pogubne učinke na otrokovo samopodobo (Zlokovič in Dečman Dobrnjič, 2007).

Posledice psihološkega nasilja so nepopravljive in otroka zanemarjajo za vso življenje. Otroci redko kažejo pozitivna čustva in na različne načine kažejo, da si želijo pozornosti in ljubezni. Imajo zmanjšano življenjsko energijo in imajo slabo mnenje o sebi. Pogosto so opazne tudi številne čustvene in socialne težave v odnosu do drugih oseb (Zlokovič in Dečman Dobrnjič, 2007).

3.2.2.3 Kaznovanje v vrtcu

Kazni za nezaželeno vedenje v vrtcih niso predvidene, zato so v veliki meri prepuščene avtonomiji in odgovornosti vzgojiteljev. Pravila, ki veljajo v vrtcih niso točno določena in se razlikujejo od vrtca do vrtca ter od skupine do skupine. Odnos med vzgojiteljem in otrokom razumljivo ni tako močan in čustven kot v družini. Vpliv na kaznovanje v vrtcu lahko ima tudi drugačno delovanje kazni kot doma, saj so ob kazni prisotni otroci v skupini, z drugim otrokom (Pavšić Gašić, 1988).

Danes v vrtcu veliko govorimo o spoštovanju otroka kot osebnosti in o vzgojnem delu, ki izhaja iz otrok, tako da se način dela spreminja v otroku vedno bolj prijazen način. Zadovoljevanje otrokovih želja in potreb pa lahko vodi tudi k težavam s pravili in disciplino v skupini (Bregar Golobič, 2004).

3.2.2.4 Dejavniki kazni

Ali bo kaznovanje otroka uspešno preprečilo neželeno vedenje otroka, je odvisno od številnih dejavnikov. Dejavniki, ki vplivajo na kazni so : odložitev kazni., moč kaznovanja, doslednost pri uporabi kazni, odnos med otrokom in osebo, ki ga kaznuje, razlaga ob kaznovanju, posredno kaznovanje (Pavšić Gašić, 1988).

Odložitev kazni se nanaša na čas, ki preteče od dejanja do kazni za dejanje. V vsakodnevni praksi kaznovanja v družini se kazen pogosto odloži na kasnejši čas, vendar meniva, da to ni ustrezno postopanje. Ustrezno je, da ob nevarnem, neprimernem oziroma neželenem vedenju odreagiramo takoj in otroka kaznujemo takoj (Pavšić Gašić, 1988).

Moč kaznovanja je bolj učinkovita, takojšna, strožja in hujša kazen, vendar pa je pri vzgoji otrok neprimerna, saj lahko povzroči tako velik strah, da otrok ne more razumeti, kaj se od njega pričakuje. Pod določenimi pogoji lahko pripelje tudi do trajnejših negativnih posledic, kot so ne vzročnost, anksioznost, globoko sovraštvo do osebe, ki kaznuje.

Pri uporabi kazni je potrebna čim večja mera doslednosti, saj nedoslednost pri otroku povzroči negotovost.

Kaznovanje bo zagotovo uspešneje, če med otrokom in tistim, ki kaznuje, ostaja topel čustveni odnos.

Razlaga ob kaznovanju se najbolj pogosto pojavlja kot element, ki spremlja katero od drugih vrst kazni. Sem spadajo opis prekrška, opis posledic dejanja in razlaga razlogov za omejevanje obnašanja.

Posredno kaznovanje se v vzgojni praksi pojavlja pogosto. Starši in vzgojitelji pogosto kaznujejo otroka javno pred drugimi otroki, ker želijo, da kazen vpliva tudi na ostale prisotne otroke.

3.3 Vloga vzgojitelja

Sam lik vzgojitelja se je skozi zgodovino močno spreminjal, ampak njegova vloga je ostala popolnoma enaka. Vzgojitelj je vzornik, ljubeča in topla oseba. Njegova naloga je negovati, vzgajati in izobraževati otroke ter jim nuditi okolje, v katerem se bodo počutili sprejete in se imeli možnost uveljavljati (Lepičnik Vodopivec in Hmelak, 2016).

Vzgojitelj je v prvi vrsti samo človek, ki vstopa v pedagoško delo in ima lastna pričakovanja do samega pojma in načina vzgoje. Druga vloga vzgojiteljevega poklica temelji na podlagi njegovega delovnega mesta v javni upravi. Starši imajo lastno predstavo o tem, kako naj bi se vzgajalo njihove otroke. Zato je pomembno, da staršem pojasni, kaj je glavni cilj njegovega dela ter tako pridobi njihovo zaupanje. Pomembno je, da ima vzgojitelj primerno izobrazbo, ki mu pomaga pri načrtovanju in izvajanju pedagoškega dela v vrtcu (Peček in Lesar, 2009).

Ena izmed vzgojiteljevih nalog je tudi reševanje konfliktov in primeren pristop v primeru nasilja in agresije. Preden obtožimo nasilja, se je potrebno prepričati ali gre

res za nasilje ali le za grobo igro. Za nasilje so značilni predvsem udarci in porivanje, pri grobi igri pa so v ospredju nasmejani obrazi otrok in tolčenje po predmetih. Da vzgojitelj ob pojavu agresije ali nasilja pravilno odreagira, je najprej potrebna prepoznavnost nasilneža in žrtve (Lepičnik Vodopivec in Hmelak, 2016).

4 EMPIRIČNI DEL

4.1 Opredelitev raziskovalnega problema

Vzgojni ukrepi so se zelo spreminjali skozi čas, spreminjali so se tudi pogledi nanje. Avtoriteta se vzpostavi preko vzgojnega ukrepanja oziroma vzgojnih metod, sredstev, ki so lahko pozitivna ali negativna. Vzgojne ukrepe danes delimo na pozitivne in negativne (Law Nolte in Harris, 2000).

Na praktičnem usposabljanju sva od vzgojiteljic in pomočnic vzgojiteljic velikokrat slišali pohvale in tudi graje ter bili priča kaznovanju. Zdi se nama zelo pomembno, da si za pohvalo in grajo ter kaznovanje vzamemo čas in tako damo otrokom vedeti, da nam zanje ni vseeno ter da z uporabo raznolikih vzgojnih sredstev težimo k krepitvi zaželenega in omejitve nezaželenega in nevarnega vedenja. Nagrada otroka spodbudi, da k ponavljanju zaželenega vedenja, ker bo tako ponovno dobil nagrado. Kazen pa otroku da možnost, da nezaželenega oziroma neprimernega vedenja ne ponavlja, ker si želi izogniti kaznovanju.

Skozi anketo sva skušali ugotoviti v kateri starosti skupini se kaznovanje in nagrajevanje največ pojavlja. Prav tako naju tudi zanima kakšne vrte kaznovanja uporabljajo vzgojiteljice pri svojem delu in tudi katero vrsto pohval. Ugotavljali sva tudi ali je deljenje pohval in kaznovanja povezano z leti delovnih izkušenj in samo izobrazbo vzgojiteljic.

4.2 Raziskovalna vprašanja

1. Česa se vzgojiteljice pri svojem delu največ poslužujejo?
2. Ali so izrečene pohvale oziroma graje namenjene dečkom ali deklicam?
3. Kako pogosto vzgojiteljice uporabljajo kazni in pohvalo?
4. Katero obliko kaznovanja vzgojiteljice največ uporabljajo?
5. Kateri so najpogostejši razlogi za kaznovanje?

6. Katero obliko nagrajevanja vzgojiteljice največ uporabljajo?
7. Kateri so najpogostejši razlogi za nagrajevanje?

4.3 Metodologija

4.3.1 Metoda raziskovanja

Pri raziskovanju sva uporabili metodo raziskovanja. Uporabili sva spletni anketni vprašalnik.

4.3.2 Vzorec

Podatke sva zbrali z anketnim vprašalnikom, katerega sva posredovale vzgojiteljicam v okoliških vrtcih in tudi skupinam vzgojiteljic na socialnih omrežjih.

*Tabela 1:*Število (f) in strukturni odstotki (f %) vzgojiteljic glede na leta delovne dobe.

LETA DELOVNE DOBE	f	f%
Do 5 let	35	24%
Od 5 do 10 let	23	16%
Od 10 do 15 let	24	17%
Od 15 do 20 let	17	12%
Več kot 20 let	45	31%
SKUPAJ	144	100%

Iz tabele lahko izbereva, da je imelo največ anketiranih vzgojiteljic več kot 20 let delovne dobe.

Tabela 2: Število (f) in strukturni odstotki (f%) vzgojitelji glede na starostno skupino v kateri delajo.

STAROSTNA SKUPINA	f	f%
1. starostna skupina	58	40%
2. starostna skupina	74	51%
1. in 2. starostna skupina	13	9%
SKUPAJ	144	100%

Iz tabele lahko razbereva, da največ vzgojiteljic oz. pomočnic vzgojiteljic delo opravlja v 2. starostni skupini, nekaj manj jih delo opravlja v 1. starostni skupini. Najmanj vzgojiteljic pa svoje delo opravlja v 1. in 2. starostni skupini.

Tabela 3: Struktura skupin.

STRUKTURA SKUPINE	f	f%
Homogen oddelek	102	70%
Heterogen oddelek	29	20%
Kombiniran oddelek	14	10%
SKUPAJ	144	100%

Največ anketiranih vzgojiteljev oz. vzgojiteljic svoje delo opravlja v homogenem oddelku, v katerem so vključeni otroci v starostnem razponu enega leta. Najmanj vzgojiteljev oz. vzgojiteljic pa svoje delo opravlja v kombiniranem oddelku, v katerem so otroci iz 1. in 2. starostnega obdobja.

4.3.3 Postopek zbiranja podatkov

Po pregledu ustrezne literature sva sestavili anketni vprašalnik v e-obliki s pomočjo spletnega orodja 1.ka. Vsi anketiranci so sodelovali prostovoljno in anketa je bila anonimna. Anketiranje je potekalo v mesecu januarju leta 2021.

4.3.4 Postopek obdelave podatkov

Podatke sva si ogledali, jih analizirali in se o njih tudi pogovorili. Podatke sva primerjali tudi v odstotkih.

4.4 Rezultati in interpretacija

Rezultate prikazujeva s pomočjo tabel.

4.4.1 Analiza anketnega vprašalnika

4.4.1.1 Česa se vzgojiteljice pri svojem delu največ poslužujejo?

Pri tem vprašanju naju je zanimalo česa se vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice pri svojem delu največ poslužujejo. Ali je to deljenje pohval ali pa kaznovanje oziroma grajanje.

Tabela 4: Česa se vzgojiteljice pri svojem delu največ poslužujejo?

	f	f%
Nagrajevanje	88	61%
Kaznovanje	1	1%
Približno enako	55	38%
SKUPAJ	144	100%

Večina vzgojiteljic se pri svojem delu poslužuje nagrajevanja. Prav tako je veliko vzgojiteljic, ki se pri svojem delu poslužujeta obeh vzgojnih sredstev približno enako. Le ena vzgojiteljica se pri svojem delu več poslužuje kaznovanja, kar je zaskrbljujoče. Meniva, da oseba, ki daje prednost kaznovanju pred pohvalo, ne bi smela delati v predšolski vzgoji.

Meniva, da rezultati predstavljajo realno sliko vzgojnega dela v institucionalizirani predšolski vzgoji. Veseli naju, da se vzgojiteljice v največji meri poslužujejo nagrajevanja in poskušajo otroka usmeriti k ustreznemu ravnanju na njemu prijazen način.

Hipotezo H4 »Vzgojiteljice pogosteje uporabijo permissivne vzgoje metode kot represivne« lahko na podlagi rezultatov potrdimo.

4.4.1.2 Ali so izrečene pohvale namenjene dečkom ali deklicam?

Pri naslednjem vprašanju naju je zanimalo, koga vzgojiteljice pri svojem delu večkrat pohvalijo oziroma nagradijo.

Tabela 5: Kdo je največkrat deležen pohvale oziroma nagrade?

	f	f%
Deklice	5	3%
Dečke	0	0%
Ni razlik glede na spol	139	97%
SKUPAJ	144	100%

Pri tem vprašanju sva zasledili, da večina vzgojiteljic ne zazna razlik pri izrekanju pohval in nagrajevanju glede na spol. Meniva, da so rezultati spodbudni, saj zagovarjajo tezo, da morajo biti otroci deležni enakih vzgojnih prijemov ne glede na spol. Zanimljiv odstotek (3%) vzgojiteljic pa navaja, da večkrat pohvali deklice.

Hipotezo H2 »Deklice so pogosteje pohvaljene kot fantje« lahko na podlagi rezultatov zavrnamo.

4.4.1.3 Ali so kaznovanja oziroma grajanja namenjena dečkom ali tudi deklicam?

Naslednje vprašanje se je navezovalo na kaznovanje oziroma grajanje otrok v vrtcu glede na spol.

Tabela 6: Kdo je največkrat kaznovan oziroma deležen grajanja?

	f	f%
Deklice	0	0%
Dečki	19	13%
Ni razlik glede na spol	125	87%
SKUPAJ	144	100%

Večina vzgojiteljic uporablja kaznovanje tako, da ni razlik glede na spol. Torej so kaznovanja oziroma grajanja v približno enaki meri deležne tako deklice kot tudi dečki. Zanimiv je podatek, ki ga je navedlo 13% vzgojiteljic (oziroma 19 vzgojiteljic), ki navajajo, da so pogosteje kaznovani dečki. Zakaj bi lahko bilo temu tako? Morda je razlog, v tem, da je pri dečkih pogosteje zaznati fizično agresivnosti, pri deklicah pa je pogosteje besedno agresivnost (Pušnik, 1999), ki pa jo vzgojiteljice težje zaznajo kot fizično agresivnost.

4.4.1.4 Katero obliko kaznovanja vzgojiteljice največ uporabljajo?

Naslednje vprašanje se je nanašalo na pogostost uporabe in razloge za uporabo represivne vzgojne metode.

Tabela 7: Uporaba represivne metode.

UPORABA REPSRESIVNIH VZGOJNIH METOD		Nikoli	Redko	Včasih	Zelo pogosto	Vedno	Skupaj
Odvzem privilegijev	f	41	60	39	3	1	144
	f (%)	28%	42%	27%	2%	1%	100%
Grajanje	f	21	72	44	7	0	144
	f (%)	15%	50%	31%	5%	0%	100%
Prepoved	f	14	65	51	14	0	144
	f (%)	10%	45%	35%	10%	0%	100%
Stol za pomiritev	f	34	50	41	16	3	144
	f (%)	24%	35%	28%	11%	2%	100%
Pošiljanje otroka v drugo igralnico	f	132	10	2	0	0	144
	f (%)	92%	7%	1%	0%	0%	100%
Prekinitev dejavnosti	f	17	46	51	27	3	144
	f (%)	12%	32%	35%	19%	2%	100%

Najpogostejši način kaznovanja je prekinitev dejavnosti. Vzgojiteljice navajajo, da se tega načina najpogosteje poslužijo s ciljem, da s preusmeritvijo pozornosti na otroka, le –ta preneha z neustreznim vedenjem. Med kaznimi se po pogostosti uporabe mnogokrat pojavi tudi stol za pomiritev. Meniva, da je ta način kaznovanja dober, ampak šele takrat, ko se po minutah na stolu za pomiritev z otrokom pogovorimo, da preverimo ali otrok ve čemu je sedel na omenjenem stolu in se zave, kako lahko svoje vedenje izboljša ter se za neustrezno vedenje tudi opraviči. Vzgojiteljice navajajo, da se pogosto poslužijo tudi prepovedi. Meniva da, ko je otrokovo vedenje nevarno zanj oziroma druge otroke in je skrajno neprimerno, je potrebno poseč tudi po prepovedi. Zelo zadovoljni sva bili s podatkom, da velika večina vzgojiteljic ne pošlje otroka v drugo igralnico. Tudi midve meniva, da je ta

način kaznovanja skrajn in nepotreben ter lahko prinese več slabih kot dobrih učinkov.

4.4.1.5 Kateri so najpogostejši razlogi za kaznovanje?

Razlogi za uporabo represivne vzgojne metode so lahko neposlušnost, neupoštevanje pravil, visoka stopnja nevarnosti situacije in drugo.

Tabela 8: Razlogi za uporabo represivne vzgojne metode.

RAZLOGI	f	f%
Neupoštevanje pravil	49	34%
Neposlušnost	9	6%
Visoka stopnja nevarnosti situacije	86	60%
SKUPAJ	144	100%

Večina vzgojiteljic je odgovorila, da uporabijo represivno vzgojno metodo zato, ker se pojavi visoka stopnja nevarnosti situacije. 49 vzgojiteljic je odgovorilo, da je razlog za uporabo represivne vzgojne metode to, da otroci ne upoštevajo pravil. Le 8 vzgojiteljic uporabi represivno vzgojno metodo zato, ker so otroci neposlušni. Ugotavlja, da se vzgojiteljice represivne vzgojne metode poslužijo, ko je to nujno potrebno in se zavedajo negativnih učinkov navedene metode.

Hipotezo H3 »Vzgojiteljice najpogosteje uporabljajo kazen, ko pri otroku zaznajo nevarno vedenje« lahko na podlagi rezultatov sprejmemo.

4.4.1.6 Katero obliko nagrajevanja vzgojiteljice največ uporabljajo?

Naslednje vprašanje se je nanašalo na pohvalo oziroma nagrajevanje. Kako pogosto vzgojiteljice in pomočnice uporabljajo permissivne vzgojne metode.

Tabela 9: Pogostost uporabe permissivnih vzgojnih sredstev.

UPORABA PERMISSIVNIH VZGOJNIH SREDSTEV		Nikoli	Redko	Včasih	Zelo pogosto	Vedno	Skupaj
Pohvala	f	2	5	18	91	28	144
	f (%)	1%	3%	13%	63%	20%	100%
Nagrada	f	17	30	59	35	3	144
	f (%)	12%	21%	41%	24%	2%	100%
Privilegij	f	31	46	41	24	2	144
	f (%)	22%	32%	28%	17%	1%	100%

Velika večina vzgojiteljic uporabi pohvalo zelo pogosto, le 2 vzgojiteljici je nikoli ne uporabita, kar naju skrbi. V primeru dveh vzgojiteljic gre za približno 30 do 40 otrok (če predvidevamo, da jih je v posameznem oddelku od 15 do 20), ki po odgovorih sodeč niso nikoli deležni pohvale. Meniva, da je nedopustno, da v predšolski vzgoji dela oseba, ki ne prepozna truda in napredka otroka oz. le-tega ne pohvali. Okoli 33% vzgojiteljic nikoli oziroma le redko uporabijo nagrado, česar prav tako nisva pričakovali. Nagrada v vrtcu je dejansko materializirana pohvala in se otrok lahko da v obliki nalepk, štempljev, ipd. Meniva, da je izrednega pomena, da je otrok notranje motiviran za aktivnost, ampak kljub temu lahko otroka z zunanjo motivacijo v obliki nagrade spodbudimo k ustreznemu vedenju in samostojnosti. Pričakovali sva, da bodo vzgojiteljice privilegij, kot vzgojno sredstvo, pogosteje uporabljale. V možnosti odprtega vprašanja so namreč navajal ravno uporabo privilegijev kot so npr. podaljšajo aktivnost, otroci so lahko pomočniki vzgojiteljice, otroka tudi pozitivno izpostavijo, otrok lahko tudi kaj pomaga ali pa izbere dejavnost.

4.4.1.7 Kateri so najpogostejši razlogi za nagrajevanje?

Razlogi za uporabo permissivne vzgojne metode so lahko nov dosežek otroka, pomoč otroka, pravilno opravljeno delo ali druga.

Tabela 10: Razlogi za uporabo permissivne vzgojne metode.

RAZLOGI	f	f%
Nov dosežek	66	46%
Pomoč otroka	50	34%
Pravilno opravljeno delo	28	20%
Skupaj	144	100%

V večini vzgojiteljice uporabijo permissivno vzgojno metodo zato, ker otroku uspe nov dosežek in ker otrok pomaga drugim. Prav tako 28 vzgojiteljic uporabi permissivno vzgojno metodo zato, ker otrok pravilno opravi delo.

Meniva, da je izrednega pomena, da vzgojiteljice prepoznajo ne le napredek in samostojnost otroka, temveč tudi pomoč vrstniku, sprejemanje drugačnosti; torej, da s pohvalo krepijo tudi socialne veščine.

Hipotezo H1 «Vzgojiteljice najpogosteje uporabljajo pohvalo, ko pri otroku zaznajo nov dosežek» lahko na podlagi rezultatov sprejmemo.

5 Zaključek

S pohvalo zaželenega otrokovega vedenja usmerjamo njegovo delovanje in s tem povečamo možnosti, da se bo otrok zaželeno vedel tudi v prihodnosti. Pohvalimo ga predvsem, ko se je vedel tako, kot smo si želeli, ali je prenehal z neustreznim vedenjem ali se vede tako, kakor želimo, pred tem pa se ni vedel tako. Pozorni moramo biti na majhne korake, hvalimo tudi njega samega, saj v procesu učenja ni prepričan ali dela prav ali narobe, ter mu tako krepimo samozavest. Pohvala spada pod načela pozitivnega odnosa. Otroke naj bi čim več hvalili, da s tem lažje dosežemo svoj cilj pri otroku. Kazen je doživljanje in občutenje posledic naših neustreznih ravnanj, dejanj ali početji, ki škodijo drugim in tudi nam samim. . Kazen mora biti nekaj, kar je za otroka neprijetno, nikakor pa kazen ne sme vključevati fizičnega ali psihičnega nasilja. Pojma kazen in kaznovanje se definirata zelo različno, ne samo v raznih naukih, kot so v etiki, pravu, psihologiji, pedagogiki, ampak tudi v okviru skupne znanstvene discipline.

Meniva, da slovenski vrtci dobro delujejo kar se tiče kaznovanja in nagrajevanja, saj je velika večina vzgojiteljic odgovorila, da se v največji možni meri poslužujejo permissivnih vzgojnih metod (Hipotezo H4 »Vzgojiteljice pogosteje uporabljajo permissivne vzgojne metode kot represivne« smo sprejeli). Izvedeli sva tudi, da ni velikih razlik med grajanjem in nagrajevanjem med spoloma kar se nama zdi zelo dobro (Hipotezo H2 »Deklice so pogosteje pohvaljene kot dečki« smo zavrnili). Prav tako vzgojiteljice ne kaznujejo otrok brez razloga, ampak v večini zato, ker gre za visoko stopnjo nevarnosti določene situacije (Hipotezo H3 »Vzgojiteljice najpogosteje uporabljajo kazen, ko pri otroku zaznajo nevarno vedenje« smo sprejeli). Otroka pa pohvalijo, ko zaznajo kakšen nov dosežek (Hipotezo H1 »Vzgojiteljice najpogosteje uporabljajo pohvalo, ko pri otroku zaznajo nov dosežek« smo sprejeli) ali pa ko pomaga drugemu otroku. Sva mnenja, da morajo biti pohvale utemeljene in ne kratke, brez pomenske.

Otroku pohvale zelo veliko pomenijo in mu dajejo tudi motivacijo za delo vnaprej, česar se morajo vzgojitelji zavedati.

5.1 Družbena odgovornost

Družba kot celota je v veliki meri odvisna od posameznika in posameznik je v veliki meri odvisen od družbe. Gre za vzajemen odnos sovplivanja, ki ga ni moč ustaviti.

Kako delujemo posamezniki pa je v veliki meri odvisno od vzgoje, ki smo je bili deležni. Na tem mestu ima vrtec kot institucija, kjer se odvija institucionalizirana predšolska vzgoja, izjemen pomen. Vzgojitelji s svojim načrtnim in nenačrtnim ravnanjem in delovanjem vplivajo na razvoj osebnosti otrok in izrednega pomena je, kako vzgojitelji delujejo. V raziskavi smo ugotavljali, da se vzgojiteljice zavedajo pomena in moči permissivnih vzgojnih metod, ki jih uporabljajo znotraj avtoritativnega vzgojnega stila. Le na takšen način lahko razvijamo kritične in hkrati odgovorne posameznike družbe kot celote. Ali kot navaja Kroflič (2004), ki poudarja, da morajo odnosi v vzgojno izobraževalnih zavodih temeljiti na načelih demokracije, kar omogoča razvoj kritičnega mišljenja. Razvoj kritičnega mišljenja je pa temelj na katerem bi v vzgojno-izobraževalnih institucijah morali graditi.

6 Viri in literatura

- Bahovec, E.D.; Kodelja, Z. (1996). *Vrtci za današnji čas*. Ljubljana: Center za kulturološke raziskave pri Pedagoškem inštitutu.
- Biddulph, S. (1998). *Raising boys*. TEN SPEED PRESS.
- Biddulph, S. (2003). *Skrivnost srečnega otroka*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Braun, B. (2008). *Just Tell Me What so Say*. New York: Harper Collins.
- Bregar Golobič, K. (2004). *Šola in vrtec skozi ogledalo*. Ljubljana: DZS.
- Byron, B. (2010). *Mali vragci*. Brežice: Primus.
- Dewar, G. (2008). *The effects of praise: What scientific studies reveal about the right way to praise kids*.
- Divjak, Z. (2000). *Vzgajati z ljubeznijo*. Krško: Gora.
- Hauck. (1988). *Uspešna vzgoja otrok*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Hengerlong; Lepper. (2002). *Učinki nagrade na lastno gibanje otrok*.
- Juul, J. (2008). *Kompetentni otrok*. Radovljica: Didakta.
- Kociper, T. (2011). *Vzgojni priročniki za starše*. Pridobljeno 4.12.2020 iz <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=124031&lang=slv>
- Koničnik-Goršič, N. (2004). *Moj otrok odrašča*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Kroflič, R. (1997). *Avtoriteta v vzgoji*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Kroflič, R. (2004). *Učiteljeva zaveza vzgojnim ciljem javne šole*. *Sodobna pedagogika*, 55(posebna izdaja), 76–88.
- Kuhar, H. (2017). *Izzivi sodobne vzgoje*. Dob pri Domžalah: Miš založba.
- Kunst Gnamuš, O. (1992). *Sporazumevanje in spoznavanje jezika*. Ljubljana: DZS.
- Law Nolte, D.; Harris, R. (2000). *Otroci so podoba svojih staršev: starševstvo, ki oblikuje vrednote*. Tržič: Učila.
- Lepičnik-Vodopivec, J. (1996). *Nekateri pogoji komunikacije med staši in vzgojitelji v vrtcu*.
- Lepičnik-Vodopivec, J. (2007). *Kako starši doživljajo vzgojo v družini*. Ljubljana.

- Lepičnik-Vodopivec; Hmelak. (2016). *Vzgojitelj predšolskih otrok in skrb za lastni profesionalni razvoj*. Koper: Univerza na Primorskem.
- Mikuš-Kos, A. (1997). *Psihosocialni vidiki trpinčenja otrok*. Ljubljana: Meridiana.
- Pavšić Gašić, S. (1988). *Kažnjavanje i dete*. Beograd: Inštitut za pedagoško istraživanje.
- Peček Čuk, L. (2009). *Moč vzgoje: Sodobna vprašanja teorije*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Pšunder. (1994). *Knjižica za učitelje in starše*. Maribor: Obzorja.
- Pušnik, M. (1999). *Vrstniško nasilje v šolah*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Retuznik Bozovičar, K. (2011). *V krogu življenja: pedagogika in pedagoški pristopi v predšolskem obdobju*. Velenje: Modart.
- Rogge, J.-U. (2000). *Med popustljivostjo in strogostjo*. Tržič : Učila.
- Rutar, S. (2006). *Izzivi in možnosti participacije otrok v procesu vzgoje in izobraževanja*. Koper: Univerza na primorskem.
- Templar, R. (2010). *100 pravil za uspešno starševstvo*. Ljubljana: Učila.
- Trstenjak, A. (1989). *Biti človek*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Zlokovič, J., & Dečman Dobrnjič, O. (2007). *Zaprte oči ne vidijo zla: trpinčenje, zanemarjanje in spolna zloraba otrok - odgovornost družine, družbe in šole*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Žorž, B. (2002). *Razvajenost*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.

7 Priloge

Anketni vprašalnik

Pozdravljeni! Sva dijakinji _____. Piševa raziskovalno nalogo z naslovom *Med pohvalo in kaznijo*. Želiva raziskati katerih vzgojnih metod in sredstev se vzgojiteljice poslužujejo pri svojem delu. Prosili bi vas za izpolnitev vprašalnika. V zelo veliko pomoč nama bo pri zbiranju podatkov, ki jih bova analizirali in tako prišla do ugotovitev na tem področju.

Vprašalnik je anonimen, vsi zbrani podatki bodo uporabljeni izključno v raziskovalne namene.

Najlepša hvala za vaše sodelovanje in pomoč!

SPOL (označite): M Ž

STATUS GLEDE NA DELO, KI GA OPRAVLJATE (označite):

- pomočnica vzgojiteljice
- vzgojiteljica

LETA DELOVNE DOBE (označite):

- do 5 let
- od 5 do 10 let
- od 10 do 15 let
- od 15 do 20 let
- več kot 20 let

STAROSTNA SKUPINA V KATERI DELATE (označite):

- 1. starostna skupina (1-3 leta)
- 2. starostna skupina (3-6 let)
- 1. in 2. starostna skupina (1-6 let)

STRUKTURA SKUPINE (označite):

- homogen oddelek
- heterogen oddelek
- kombiniran oddelek

ČESA SE PRI SVOJEM DELU V VRTCU VEČKRAT POSLUŽUJETE (označite)?

- nagrajevanja
- kaznovanja
- približno enako

KOGA PRI SVOJEM DELU V VRTCU VEČKRAT NAGRADITE, POHVALITE (označite)?

- dečke
- deklice
- ni razlik glede na spol

KOGA PRI SVOJEM DELU V VRTCU VEČKRAT KAZNUJETE, GRAJATE (označite)?

- dečke
- deklice
- ni razlik glede na spol

KAKO POGOSTO SE PRI UPORABI OTROKU NEPRIJETNE (REPRESIVNE) VZGOJNE METODE POSLUŽUJETE (označite)?

UPORABA REPSRESIVNIH VZGOJNIH METOD	Nikoli	Redko	Včasih	Zelo pogosto	Vedno
Odvzem privilegijev					
Grajanje					

Prepoved					
Stol za pomiritev					
Pošiljanje otroka v drugo igralnico					
Prekinitev dejavnosti					

KAKŠNI SO RAZLOGI ZA UPORABO REPRESIVNE VZGOJNE METODE (označite)?

- Neupoštevanje pravil
- Neposlušnost
- Visoka stopnja nevarnosti situacije
- Drugo (dopišite):

KAKO POGOSTO SE PRI UPORABI OTROKU PRIJETNE (PERMISIVNE) VZGOJNE METODE POSLUŽITE (označite)?

UPORABA PERMISIVNIH VZGOJNIH SREDSTEV	Nikoli	Redko	Včasih	Zelo pogosto	Vedno
Pohvala					
Nagrada					
Privilegij					

KAKŠNI SO RAZLOGI ZA UPORABO PERMISIVNE VZGOJNE METODE (označite)?

- Nov dosežek
- Pomoč otroka
- Pravilno opravljeno delo
- Drugo (dopišite):